

PIKTOGRAFIA - Rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem symbolicznym w edukacji z zakresu nauk matematycznych z zastosowaniem piktogramów Asylco

Scenariusz warsztatu 7

CO Z TEGO WYNIKA

CZYLI

O PEWNYCH WŁASNOŚCIACH NIERÓWNOŚCI

Cele:

- wzbogacenie warsztatu zawodowego uczestników w obszarze rozwijania matematycznych umiejętności dzieci
- analiza możliwości jakie daje stosowanie podczas pracy z dziećmi różnorodnych form pracy
- zapoznanie uczestników ze sposobem pracy z pakietem *Gramy w piktogramy*, w szczególności z serią scenariuszy zajęć pt. *Co z tego wynika?*

Pomoce:

- piktogramy demonstracyjne dla prowadzącego
- wydrukowane wagi według wzoru z e-pakietu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

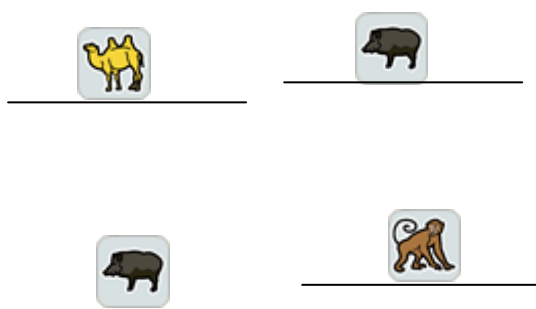

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

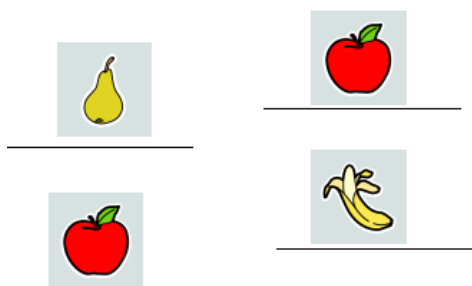
Człowiek - najlepsza inwestycja

Przebieg warsztatu

1. Prowadzący na tablicy ustawia z pomocą wagi kilka nierówności, a uczestnicy je odczytują. Można wykorzystać slajdy z prezentacji.
2. Na tej wadze możemy porównywać nie tylko masy zwierząt, osób lub przedmiotów, ale także wiek, wysokość, szybkość i inne wielkości różnych obiektów, bo jest to waga umowna. Uczestnicy wybierają obrazki i porównują obiekty na nich przedstawione pod różnymi względami.
3. Prowadzący ustawia na tablicy dwie wagi, np.:

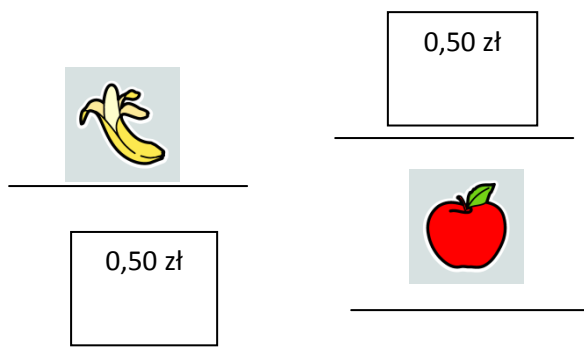
Uczestnicy ustalają, co wynika z tych nierówności: Czy wielbłąd jest cięższy, czy małpa?
Kolejna podobna zagadka, dla niektórych może mniej oczywista, np.:

I kolejne pytanie: czy banan jest cięższy czy gruszka. Uczestnicy ustawiają w kolejności od najlżejszego do najcięższego jabłko, banana i gruszkę. Prowadzący zwraca uwagę na położenie jabłka na jednej i drugiej wadze.

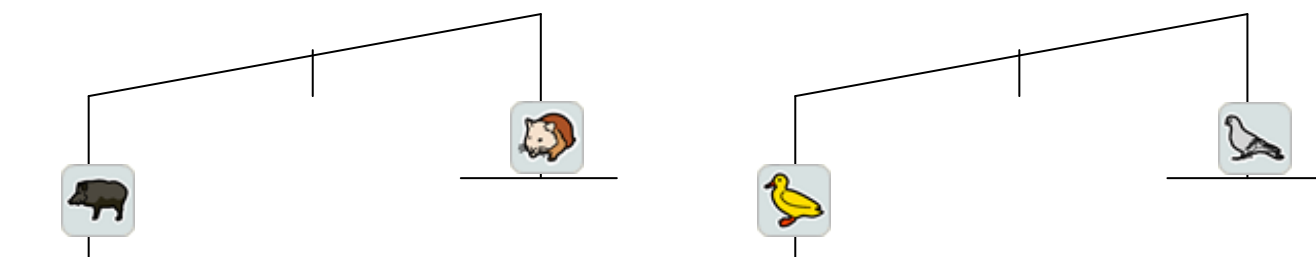
4. Uczestnicy układają zagadki i przekazują je innym do rozwiązania.
5. Jeżeli przy układaniu zagadek przez uczestników taki przykład się nie pojawi, dobrze byłoby sprowokować sytuację, w której nie zachodzi przechodniość nierówności. Na przykład:
Jabłko jest cięższe od gruszki, a winogrona są cięższe od cytryny. Czy z takich relacji coś wynika?
  - ✓ Czy można te owoce ustawić w kolejności od najcięższego do najlżejszego?
  - ✓ Jakich jeszcze informacji potrzebujemy, aby wymienione owoce ustawić w kolejności od najcięższego do najlżejszego?
  - ✓ Które owoce należy jeszcze „zważyć”, aby było to możliwe?

6. Relacja większości może dotyczyć nie tylko wagi. Może być pytanie: *co jest większe?*, *co jest droższe?*, *co jest starsze?*, itp. Jeden z obrazków można zastąpić liczbą z mianem wyrażającą np. cenę, wiek, wagę, wielkość.

Pytanie: *Co z tego wynika?, co jest droższe: banan czy jabłko?*

7. Uczestnicy w grupach układają zagadki i je rozwiązują.
8. Uczestnicy rozwiązują kolejne zadania (można wykorzystać slajdy z prezentacji):
- 1) *Jastrząb jest szybszy od wróbla, papuga lata wolniej niż wróbel. Co lata szybciej: papuga czy jastrząb?*
  - 2) *Staś jest starszy od Jasia, a Małgosia młodsza od Jasia. Kto jest starszy: Małgosia, czy Staś?*
  - 3) *Kasia jest wyższa od Małgosi. Od Kasi wyższy jest Franek. Ustaw dzieci od najwyższego do najniższego.*
  - 4) *W sadzie jabłoni jest więcej niż grusz, śliw jest mniej niż grusz, a moreli jest mniej niż śliw. Których drzew jest najmniej w sadzie, a których najwięcej. Czy moreli jest więcej, czy grusz? Czy jabłoni jest więcej, czy śliw?*
  - 5) *Janek zebrał więcej kasztanów niż Wojtek, a Wojtek zebrał więcej niż Karol. Kto zebrał więcej kasztanów: Janek czy Karol?*
9. Podsumowanie części pierwszej. Jaką własność nierówności badaliśmy?
10. Teraz kolej na inne własności nierówności. Ustawiamy dwie wagi na tablicy:

Prowadzący zadaje pytanie:

- ✓ Czy kaczką z dzikiem ważą więcej czy mniej niż gołąb i chomik razem?
- ✓ Co jeszcze z tego wynika?

Uczestnicy układają inne nierówności wynikające z tych dwóch.

Warto, aby wśród nich pojawiły się również takie nierówności:

Kaczka z dzikiem ważą więcej niż gołąb.

Kaczka z dzikiem ważą więcej niż chomik.

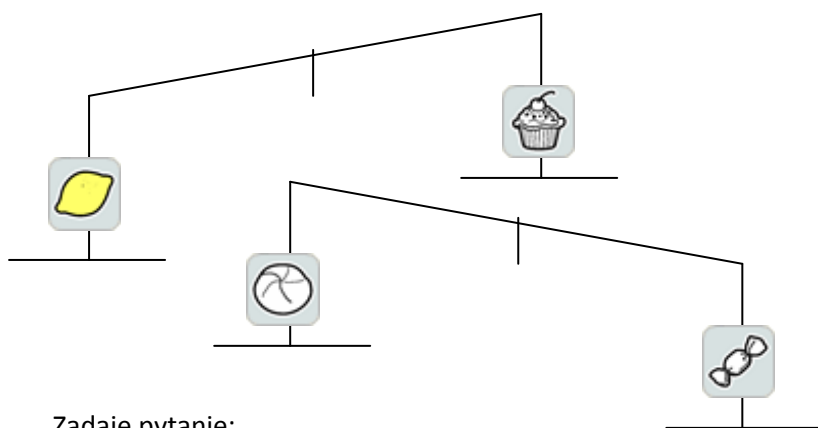
Dzik z gołębiem ważą więcej niż chomik.

Kaczka z chomikiem ważą więcej niż chomik.

Kaczka z chomikiem ważą więcej niż gołąb.

11. Uczestnicy powtarzają w grupach to ćwiczenie, umieszczając na szalkach obu wag inne przedmioty, które możemy porównać pod względem wagi lub ceny: np. owoce, warzywa.

12. Następnie prowadzący ustawia dwie takie wagi:

Zadaje pytanie:

- ✓ Co z tego wynika?
- ✓ Czy cytryna i bułka kosztują więcej niż ciastko i cukierki?

Uczestnicy wyjaśniają, dlaczego takiego wniosku nie możemy wyciągnąć.

Co w takim razie wynika z tych dwóch nierówności? Uczestnicy na swoich wagach ustawiają nierówności, które wynikają z tych dwóch przedstawionych. Odczytują je głośno i je weryfikują.

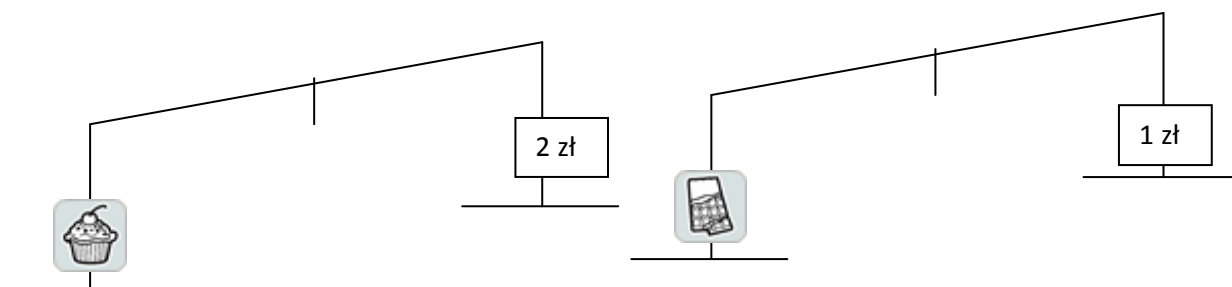
Wśród prawidłowych mogą się pojawić np. takie:

Cukierki i cytryna razem kosztują więcej niż czereśnie i ciastko.

Cukierki i ciastko kosztują więcej niż bułka.

Cytryna i bułka kosztują więcej niż ciastko.

13. Można niektóre obrazki zastąpić przez zapisy wielkości (np. wagi lub ceny)

Uczestnicy ustalają, co wynika z tych zależności. Prawidłowe odpowiedzi uczestnicy ilustrują na szalkach. Wśród prawidłowych mogą się pojawić:

Ciastko i czekolada razem kosztują więcej niż 3 zł.

Ciastko z czekoladą kosztują więcej niż 1 zł.

Ciastko z czekoladą kosztują więcej niż 2 zł.

Ciastko kosztuje więcej niż 1 zł.

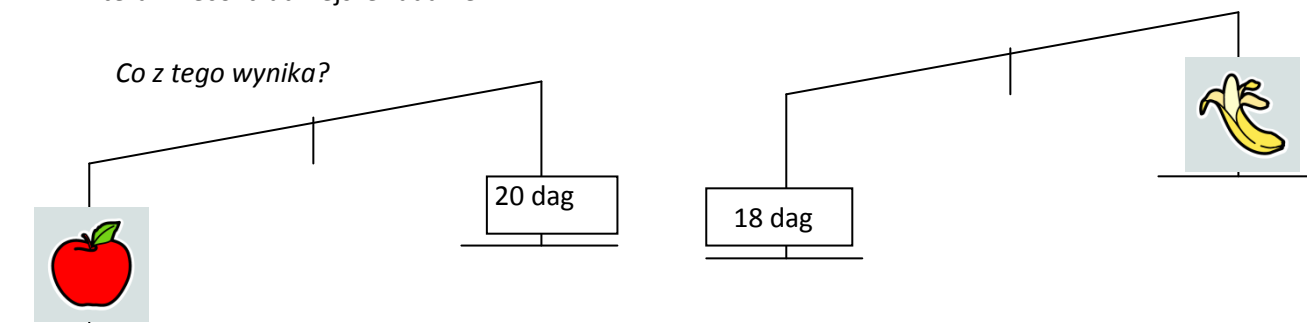
Dwie czekolady kosztują więcej niż 2 zł.

Dwa ciastka kosztują więcej niż 4 zł.

Każde z tych zdań można zapisać używając znaku nierówności, np.

Ciastko + czekolada > 3 zł

14. A teraz nieco trudniejsze zadanie.

I możliwe odpowiedzi:

Jabłko jest cięższe od banana.

Jabłko i 18 dag jest cięższe niż banan i 20 dag.

Jabłko jest cięższe od banana o więcej niż 2 dag.

Banan < 18 dag < 20 dag < jabłko

Uczestnicy pracują w grupach. Jeden członek grupy układa zagadkę z dwiema wagami – pozostali starają się wyciągnąć możliwie jak najwięcej wniosków. Uczestnicy zapisują swoje wnioski na kartkach, robiąc rysunki i używając symbolu wagi lub symbolu nierówności. Potem w grupie dyskutują, czy są to wnioski prawidłowe.

15. Jaka własność nierówności odkrywaliśmy w drugiej części zajęć?

Dodawanie nierówności stronami i mnożenie nierówności stronami przez liczbę dodatnią.
Szacowanie z góry i szacowanie z dołu.

16. Te własności nierówności znakomicie przydają się do rozwiązywania zadań na różnych etapach edukacji. Możemy podać przykłady zadań wykorzystujących te własności oraz rachunek algebraiczny.

Zadanie 1. (matura 2012 poziom podstawowy)

Zadanie 27. (2 pkt)

Uzasadnij, że jeśli liczby rzeczywiste a, b, c spełniają nierówność $0 < a < b < c$, to

$$\frac{a+b+c}{3} > \frac{a+b}{2}.$$

Rozwiązanie:

Po pomnożeniu obustronnie nierówności z tezy przez 6 mamy . Zatem, aby uwodnić tezę, będziemy starali się udowodnić tę właśnie nierówność.

Skoro i , to dodając stronami nierówności otrzymujemy .

Do obu stron nierówności dodajemy otrzymujemy nierówność

Zadanie 2. (Henryk Pawłowski, *Olimpiady i konkursy matematyczne – zadania dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów*)

Z dwóch przystani A i B wypłynęły na jezioro kajaki. Z przystani B wypłynęło ich mniej niż dwa razy tyle, ile ich wypłynęło z przystani A. Gdyby z przystani A wypłynęło o dwa kajaki więcej, a z przystani B – o dwa kajaki mniej, to z B wypłynęłoby ich więcej niż z A. Ile kajaków wypłynęło z każdej przystani, jeżeli wiadomo, że wypłynęło ich mniej niż 18.

Rozwiązanie:

a – liczba kajaków, które wypłynęły z A

b – liczba kajaków, które wypłynęły z B

Zapisując razem pierwszą i drugą nierówność mamy . Z tego wynika, że , a po odjęciu od obu stron otrzymujemy .

Zapisując razem drugą i trzecią nierówność mamy . Z tego wynika, że . Po dodaniu do obu stron a, odjęciu 4 i podzieleniu obu stron nierówności przez 2 otrzymujemy

Wiemy więc, że , a więc lub .

Gdyby to podstawiając do nierówności pierwszej mamy , a do nierówności drugiej , co przy całkowitej liczbie stanowi sprzeczność.

Zatem , oraz , czyli i zgadza się trzecia nierówność bo

Zadanie 3. (Z. Bobiński, P.Nodzyński, M.Uscki, *Liga Zadaniowa – zbiór zadań dla uczniów zainteresowanych matematyką*)

Która z liczb jest większa czy

Rozwiązanie:

Teraz można to łatwo zestawić i mamy

Z czego wynika, że